

Kortversion av Vissa förutsättningar inför reformeringen av Arbetsförmedlingen

Rapportering i enlighet med regeringsuppdrag

Innehåll

1	Introduktion och utgångspunkter	5
1.1	Arbetsförmedlingens framtida roll	5
2	Svar på analysuppdragets frågor	5
2.1	Framtidens process för arbetssökande	6
2.1.1	Utfall 1: Egen resa	6
2.1.3	Utfall 2: Stöd från fristående aktör	6
2.2	Upphandling av matchande och rustande tjänster enligt lagen om valfrihetssystem	7
2.2.1	Certifiering och inträdeskrav	7
2.2.2	Ratingmodell.....	7
2.2.3	Uppföljning och kontroll av leverantörer	8
2.2.4	Byta aktör under pågående insats.....	8
2.2.5	Likvärdiga tjänster i hela landet	8
2.2.6	Lagen om offentlig upphandling.....	9
2.2.7	Idéburen sektor.....	9
2.3	Organisation av matchande och rustande insatser.....	9
2.3.1	Matchning och rustning.....	10
2.3.2	Ersättningsnivåer: matchande insatser	10
2.3.3	Ersättningsnivåer: rustande insatser	10
2.3.4	Insatser för personer med funktionsnedsättning	11
2.3.5	LOV-tjänster för personer med funktionsnedsättning och inom etableringsuppdraget	12
2.4	Ersättningsmodeller inom valfrihetssystemet	12
2.4.1	Grundersättning och resultatärsättning	12
2.4.2	Stöd till sökande med olika behov och förutsättningar	13
2.4.3	Ersättning för likvärdiga tjänster i hela landet	13
2.4.4	Resultatärsättningen vid övergång till olika typer av arbete och utbildning.....	14
2.4.5	Övergång till arbete i aktörens egen verksamhet.....	14
2.5	Kommunernas insatser.....	14
2.5.1	Kommunernas uppgifter.....	15
2.6	Processer, samordning och samverkan mellan olika aktörer	15
2.6.1	Samverkan med kommunerna.....	16
2.6.2	Samverkan inom etableringen	17
2.6.3	Lokala jobbspår.....	17
2.6.4	Personer som inte längre omfattas av arbetsmarknadspolitiken ...	18
2.6.5	Samverkan med Försäkringskassan.....	18
2.6.6	Samverkan om unga med funktionsnedsättning	18

2.6.7	Samverkan med folkhögskolan	18
2.6.8	Samverkan med idéburen sektor	19
2.6.9	Samordning med fristående aktörer	19
2.6.10	Underlag från fristående aktörer i arbetsmarknadspolitisk bedömning	19
2.6.11	Kontroll av arbetslöshetsförsäkring och andra individensättningar	19
2.7	Den arbetsmarknadspolitiska bedömningen.....	20
2.7.1	Statistiska modeller.....	20
2.7.2	Uppföljning för att förbättra bedömningar.....	21
2.8	Digital och annan nödvändig infrastruktur	22
2.8.1	Ett digitalt ekosystem.....	22
2.8.2	Utformning av infrastruktur	22
2.8.3	Datinhämtning och dataskydd	23
2.9	Arbetsförmedlingens tillgänglighet	23
2.9.1	Vikten av service	23
2.9.2	Samarbete med Statens servicecenter	24
3	Genomförande	24

1 Introduktion och utgångspunkter

Arbetsmarknadspolitiken förändras, vilket innebär att Arbetsförmedlingen ska reformeras. Utgångspunkten för reformen är att staten behåller sitt nuvarande uppdrag inom arbetsmarknadspolitiken, men med grund i lagen om valfrihetssystem, LOV, kommer fristående aktörer att utföra de rustande och matchande insatserna. Arbetsförmedlingen ska i allt väsentligt inte utföra rustande och matchande insatser i egen regi i framtiden.

I maj 2019 fick myndigheten ett uppdrag att utreda och analysera ett antal viktiga frågor som ska ligga till grund för den nya rollen.

1.1 Arbetsförmedlingens framtida roll

Enligt regeringens uppdrag till Arbetsförmedlingen kommer myndighetens roll i framtiden vara fokuserad på myndighetsutövning. Det involverar bland annat uppgifter som att registrera de som anmäler sig som arbetssökande, göra den arbetsmarknadspolitiska bedömningen, besluta om insatser och administrera ersättningar till deltagare i arbetsmarknadspolitiska program.

Arbetsförmedlingen ska ansvara för de valfrihetssystem där fristående aktörer ska vara utförare. Myndighetens roll blir att kontrollera såväl de fristående aktörerna som de arbetssökande. Man ska också svara för den digitala infrastrukturen. Dessutom ska myndigheten ansvara för analys och statistik samt följa upp den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

2 Svar på analysuppdragets frågor

För att förbereda reformeringen av Arbetsförmedlingen har regeringen gett myndigheten ett antal uppgifter att analysera. De svar som myndigheten lämnat kommer, tillsammans med andra underlag, att ligga till grund för kommande regeringsbeslut. Eftersom flera analysuppgifter går in i varandra är det viktigt att se svaren som en helhet.

Arbetsförmedlingen har besvarat frågorna så långt som möjligt, inom ramen för myndighetens mandat. Vi har i analysen tydliggjort vilka avgränsningar vi har gjort och varför. Frågan om huruvida kommunerna ska kunna vara leverantörer av arbetsmarknadsinsatser i ett framtida LOV-system besvaras till exempel bäst av någon annan.

2.1 Framtidens process för arbetssökande

För att skapa en översiktlig bild av det reformerade systemet beskrivs här framtidens process för arbetssökande på Arbetsförmedlingen med hänvisningar till de avsnitt i rapporten som berör varje steg.

Det är viktigt att en arbetssökande vet vad Arbetsförmedlingen kan erbjuda. Ett stort uppdrag för Arbetsförmedlingen är att ge information som leder till att arbetssökande snabbt kommer in i systemet (se mer exempelvis under kapitel 7: Digital och annan nödvändig infrastruktur och kapitel 8 om Arbetsförmedlingens tillgänglighet).

Efter inskrivning gör Arbetsförmedlingen en arbetsmarknadspolitisk bedömning (se mer under avsnitt 3.2 om arbetsmarknadspolitisk bedömning, träffsäkert, enhetligt och kostnadseffektivt). Man bedömer avståndet till arbetsmarknaden och stödbehov, alltså om individen har möjlighet att hitta jobb på egen hand eller inte, hitta jobb med visst stöd eller är i behov av rustande insatser. Nya bedömningar görs vid inskrivning, efter ett processteg (till exempel när individen avslutat en utbildning, en praktik eller annan insats) eller när det behövs av någon annan anledning.

2.1.1 Utfall 1: Egen resa

Här finns arbetssökande som bedöms stå nära arbetsmarknaden och inte ha behov av insatser hos fristående aktör. Det innebär dock att de fortfarande har möjlighet till stöd. De aktuella insatserna är sannolikt digitala: som platsförslag eller webinarier.

2.1.3 Utfall 2: Stöd från fristående aktör

Här finns arbetssökande som bedöms ha behov av insatser. Arbetsförmedlingen står för bedömningen om individen har behov av matchande eller rustande insatser. Här avgörs också vilken ersättningsnivå individen ska generera till den fristående aktören (hur ersättningen föreslås variera beskrivs i avsnitt 4.4 Analysuppgifter: resultatbaserad ersättning och differentiering).

I nästa steg ska den arbetssökande välja en fristående aktör. Här har Arbetsförmedlingen rollen av upphandlande myndighet, som kontrollerar aktörer och förser individen med val, men också med information i form av en sorts rating (se mer under avsnitt 4.2 om upphandling av matchande och rustande tjänster enligt LOV).

Hos aktören sker planering och insatser efter de behov som framkommer. Under tiden insatser pågår är det den fristående aktören som ansvarar för uppföljning av individens aktiviteter och utveckling. Detta ska delges Arbetsförmedlingen. Det är viktigt att dialogen mellan aktören och myndigheten, och eventuellt andra aktörer som exempelvis kommunen om en arbetssökande parallellt går svenska för invandrare (sfi), är smidig och regelbunden (se mer under kapitel 6 om samverkan i ett reformerat system).

Varje insats hos en fristående aktör är tidsbegränsad. När den är avslutad ska ett underlag skickas till Arbetsförmedlingen. Underlaget ligger till grund för beslut om

nästa steg. Det kan handla om utskrivning för att en arbetssökande fått jobb, förnyat beslut om insats hos fristående aktör eller beslut om annan insats inom ramen för ett arbetsmarknadspolitiskt program (exempelvis praktik, arbetsmarknadsutbildning eller anställningsstöd).

2.2 Upphandling av matchande och rustande tjänster enligt lagen om valfrihetssystem

Uppdraget från regeringen handlade om att analysera hur system för upphandling enligt lagen om valfrihetssystem kan utformas effektivt. Det involverar att bedöma om det behövs system för certifiering, hur uppföljning och kontroll ska ske, hur ett ratingsystem kan se ut och om det ska vara möjligt att utesluta aktörer mot bakgrund av låg rating. Man skulle föreslå hur arbetssökande ska kunna välja en annan aktör under pågående insats och ge förslag på hur man kan säkerställa att upphandling enligt LOV utformas, så det finns likvärdiga tjänster i hela landet. Man ombads också analysera om det kan vara ändamålsenligt att upphandla vissa tjänster enligt lagen om offentlig upphandling samt om hur aktörer inom idéburen sektor kan ges förutsättningar att medverka i det reformerade systemet.

För att kunna utforma ett rättssäkert och hållbart system för både den arbetssökande och leverantörerna har Arbetsförmedlingen haft som utgångspunkt att leverantörerna ska konkurrera genom att uppvisa den bästa kvaliteten och de bästa resultaten.

2.2.1 Certifiering och inträdeskrav

Arbetsförmedlingen rekommenderar inte någon form av extern certifiering för fristående aktörer. Kraven för inträde i LOV-systemet föreslås därmed vara de som Arbetsförmedlingen ställer inom ramen för upphandlingen. Vilka krav som kommer att bli aktuella varierar mellan olika tjänster, vilket krav på aktivitetsnivå som gäller och möjligheten att ta del av tjänsten på distans. Kraven måste, för samtliga tjänster, vara tydliga och uppföljningsbara.

Vissa krav föreslås gälla oavsett tjänst för att undvika att oseriösa aktörer släpps in i systemet. De kan exempelvis handla om krav på information om bolagens företrädare, hur aktören har skött sig i tidigare avtal och att rätt försäkringar ska finnas på plats när verksamheten startar.

2.2.2 Ratingmodell

Basen i ett system där rustande och matchande tjänster upphandlas enligt LOV är individens frihet att välja utförare av tjänsten. För att de arbetssökande ska kunna göra bra val måste informationen om tjänsterna och utförarna göras lättillgänglig. Informationen måste också vara presenterad på ett sätt som gör det enkelt för individen att välja.

En del av informationen bör vara resultatet av en ratingmodell där det är tydligt hur den fristående aktören uppfyller målen. För de arbetssökande som inte gör ett aktivt

val bör det finnas ett icke-valsalternativ där rating spelar in, vilket ytterligare blir kvalitetsdrivande för systemet.

För att förbättra kvalitet och aktualitet i ratingmodellen bör den utvecklas genom att kunna hämta in statistik från andra källor. Till exempel vore det möjligt att följa övergången till arbete och studier via uppgifter från Skatteverkets månadsdata över inkomster.

2.2.3 Uppföljning och kontroll av leverantörer

Arbetsförmedlingen kommer också att kontrollera och följa upp leverantörerna. Myndigheten behöver förutsättningar och kapacitet att genomföra kontroller av de aktörer som finns i systemet och de som vill in i systemet. Här behöver också myndigheten utöka sin kompetens. Det bör framgå av Arbetsförmedlingens instruktion att detta är en del av myndighetens uppdrag.

Avtalen som skrivs kommer att utgöra en stor del av ramarna för hur tjänsterna får utföras, eftersom arbetsförmedlingstjänster inte har samma lagstiftning som andra välfärdstjänster.

Uppdraget bör vara att fokusera på utfall, eftersom tjänsterna konstrueras med starkt fokus på resultat och ett begränsat krav på exakt hur leveransen ska se ut. Vissa delar i kontroll och uppföljning borde kunna automatiseras, till exempel hur man kontrollerar uppgifter om ekonomisk status och betalning av skatter och socialförsäkringsavgifter.

Erfarenheter från andra valfrihetssystem visar att det i regel inte är en garanti att deltagarna själva väljer bort leverantörer med låg kvalitet. Det kommer därför behövas en funktion där Arbetsförmedlingen sorterar ut de sämst presterande aktörerna.

Detta förutsätter att Arbetsförmedlingen har en välutvecklad leverantörsuppföljning för att garantera en enhetlig, effektiv och rättssäker hantering.

2.2.4 Byta aktör under pågående insats

I ett LOV-system är det en grundläggande förutsättning att deltagarna ska kunna byta leverantör. För att inte skapa incitament för alltför frekventa byten, vilket skulle öka kostnaden för systemet, bör det finnas en karenstid för deltagarna i byte av leverantör. Det möjliggör också för en ny leverantör att vara redo att ta över deltagaren när bytet sker. Det är också viktigt att systemet är tydligt med exempelvis vilka krav som ställs på deltagarna, så det inte finns incitament att byta till en leverantör där kravet på aktivitet är lägre.

2.2.5 Likvärdiga tjänster i hela landet

Marknaden behöver vara förutsägbar och leverantörerna behöver långsiktiga planeringsförutsättningar, för att det ska finnas tillräckligt många aktörer så att det blir möjligt för individen att välja. Arbetsförmedlingen bör kontinuerligt ta fram prognoser för utvecklingen av kundunderlaget inom respektive område.

Möjligheten att ta del av tjänster på distans ökar möjligheterna för att skapa en marknad med likvärdiga tjänster i hela landet. En utgångspunkt bör vara att tjänster på distans anses likvärdiga som fysiska, om arbetssökande bedöms ha förmågan att tillgodogöra sig dem. Om förutsättningarna för fristående aktörer att etablera sig trots detta bedöms skilja sig väsentligt över landet bör det göras skillnad i ersättningsmodellen – mer om detta nedan.

2.2.6 Lagen om offentlig upphandling

För att uppnå en kostnadseffektiv och träffsäker arbetsmarknadspolitik föreslår Arbetsförmedlingen att upphandling enligt LOU (lagen om offentlig upphandling) kan användas vid behov för att komplettera LOV-systemet. Att upphandla enligt LOU ger möjlighet att begränsa antalet leverantörer och på det viset försäkra leverantörerna en viss andel av den marknad de etablerar sig på.

Vi redovisar ett antal situationer när användning av LOU kan vara särskilt lämpligt. Exempel på sådana är när upphandlingen ska möta behov som kräver resursintensiva insatser eller i situationer där individer kan behöva stöd i en valsituation.

Idag upphandlar Arbetsförmedlingen en rad arbetsmarknadspolitiska insatser via LOU (förberedande utbildningar, arbetsmarknadsutbildningar, introduktion till arbete, yrkessvenska och individuellt pedagogiskt stöd vid utbildning). De möter behov som troligen lämpar sig väl för upphandling via LOU även i framtiden. De fristående aktörerna inom LOV-systemet kommer dock ha en viktig funktion även där, eftersom de stöttar i urvalet till arbetsmarknadsutbildning och även ska matcha efter avslutad utbildning.

2.2.7 Idéburen sektor

Idéburna aktörer har i många fall särskild kunskap och stort förtroende hos målgrupper som är viktiga för Arbetsförmedlingen att nå. De har ofta lokal verksamhet över hela landet. Idéburna aktörer har möjlighet att delta på samma villkor i LOV-systemet, men många organisationer anser att de inte har tillräcklig administrativ eller juridisk kompetens för att kunna delta på lika villkor.

För att idéburen sektors kompetens ska kunna tillvaratas menar Arbetsförmedlingen att man ska överväga exempelvis reserverade kontrakt. Det skulle innebära att man positivt särbehandlar leverantörer som annars skulle sakna möjlighet att verka på marknaden. Här inväntas den statliga utredning som tittar närmare på idéburna aktörer i välfärden. Arbetsförmedlingen avser också söka råd hos Upphandlingsmyndigheten.

2.3 Organisation av matchande och rustande insatser

Regeringen har gett Arbetsförmedlingen i uppdrag att analysera hur matchande och rustande insatser som ska upphandlas kan organiseras i bredare tjänster eller mer avgränsade tjänster. Särskilt ska man utreda hur gränsdragningen kan göras mellan de särskilda insatserna för personer med funktionsnedsättning och hur de

kan organiseras mot andra insatser som målgruppen tar del av (såsom arbetslivsinriktad rehabilitering). Hur LOV-tjänster kan användas för att stödja personer med funktionsnedsättning och personer som deltar i etableringsuppdraget ska också analyseras.

2.3.1 Matchning och rustning

Målsättningen med alla insatser är givetvis att så många som möjligt ska ges möjlighet att övergå i studier eller arbete. Systemet måste vara förutsägbart samtidigt som det skapar förutsättningar för innovation.

Arbetsförmedlingen rekommenderar att insatser som är huvudsakligen matchande kan fungera enligt en logik, medan insatser som är huvudsakligen rustande kan fungera enligt en annan.

För matchande insatser kan det handla om en *gradskillnad* – stödet varierar i intensitet. För rustande insatser behöver större skillnad göras mellan *olika sorters stöd*, för att kunna möta de olika behov som finns för att arbetssökande ska kunna närma sig arbete eller utbildning.

Ersättningsnivåerna måste anpassas för att undvika risk för så kallad parkering, det vill säga att arbetssökande långt ifrån arbetsmarknaden inte ges tillräckligt stöd och så kallad cream skimming, det vill säga att stödet främst inriktas på arbetssökande som står relativt nära arbetsmarknaden.

Generellt bör graden av detaljerad styrning av tjänsternas innehåll vara låg. Den styrning som sker bör syfta till att öka antalet personer med svag ställning på arbetsmarknaden som övergår till arbete eller studier samt att säkerställa att insatserna är träffsäkra.

Vilka insatser och vilken ersättningsnivå som blir aktuell avgörs i den arbetsmarknadspolitiska bedömningen (denna beskrivs närmare i kapitel 3 Arbetsmarknadspolitisk bedömning).

2.3.2 Ersättningsnivåer: matchande insatser

Personer som kan få och ta ett arbete men har behov av konkret stöd för att ta sig dit behöver matchande insatser. Detta stöd bör ges med tre olika ersättningsnivåer som utgår från hur långt ifrån arbetsmarknaden individen bedöms stå. Den praktiska skillnaden mellan de tre nivåerna, förutom att de kan generera olika resultatetsättning, kommer sannolikt vara den intensitet i stöd som behövs för att den arbetssökande ska få arbete.

2.3.3 Ersättningsnivåer: rustande insatser

Personer som står långt från arbetsmarknaden behöver rustande insatser. Här föreslås en generell ersättningsnivå samt en eller flera mer avgränsade tjänster eller inriktningar (exempelvis för personer med behov av insatser från flera aktörer eller

inom etableringsuppdraget). Detaljerna bör utformas i ett senare skede, när andra vägval är gjorda.

2.3.4 Insatser för personer med funktionsnedsättning

I regeringens uppdrag till Arbetsförmedlingen konstateras att insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga inte ska beröras av reformeringen av myndigheten. Samtidigt kommer rustande insatser att levereras av fristående aktörer i det reformerade systemet, vilket i realiteten innebär att även arbetssökande med funktionsnedsättning kan få stöd av fristående aktörer i arbetssökandet eller genom arbetslivsinriktad rehabilitering.

Arbetsförmedlingen utgår från att myndigheten även i framtiden kommer att ha ett särskilt ansvar för beslut om insats och systematisk uppföljning av de särskilda insatserna. Myndigheten utgår även ifrån att den regelmässiga grunden för möjligheten att delta i de särskilda insatserna kommer att vara densamma som idag.

Mot bakgrund av detta ger Arbetsförmedlingen följande rekommendationer:

- Det praktiska utförandet av den arbetslivsinriktade rehabiliteringen bedöms rymmas inom de rustande insatser som enligt uppdraget ska utföras av fristående aktörer. Oavsett utförare eller upphandlingsform ska målsättningen med insatsen vara densamma.
- Alla insatser som erbjuds arbetssökande bör utformas så att personer med funktionsnedsättning kan ta del av dem. Fristående aktörer förväntas därmed kunna tillhandahålla kompetens, miljöer och utrustning som möjliggör deltagande i aktiviteter för alla.
- För kunder med omfattande behov av anpassning av arbetsplatsen ska det finnas möjlighet att ansöka om bidrag till hjälpmedel.

Om alla insatser utformas så att alla kan ta del av dem blir det individens behov som styr valet av insats och inte vilken målgrupp man eventuellt tillhör.

Givet att särskilda insatser kvarstår och att tillgången till dessa insatser beslutas av Arbetsförmedlingen bör myndigheten vidareutveckla arbetssätt och processer för att säkerställa att stödet lämnas till de personer som det är avsett för. Redan i samband med den digitala inskrivningen på Arbetsförmedlingen bör kunden få möjlighet att informera Arbetsförmedlingen om att det föreligger ett stödbehov. Det är också viktigt att fristående aktörer som träffar arbetssökande för information om funktionsnedsättning eller behov av stöd vidare till Arbetsförmedlingen.

Arbetsförmedlingen behöver därför utveckla ett effektivt informationssystem mellan fristående aktörer och myndigheten, för att omhänderta och använda information i behovsbedömningar.

2.3.5 LOV-tjänster för personer med funktionsnedsättning och inom etableringsuppdraget

Utöver ansvaret för personer med funktionsnedsättning har Arbetsförmedlingen ett särskilt ansvar för nyanlända invandrares etablering i arbets- och samhällslivet (etableringsuppdraget).

Personer med funktionsnedsättning och personer i etableringsuppdraget bör ha samma möjlighet som andra arbetssökande att delta i de rustande och matchande insatser som upphandlas genom Lagen om valfrihet, LOV. Allt stöd som erbjuds inom ramen för de upphandlade tjänsterna ska utformas på ett sätt som möjliggör anpassning och tillgänglighet för alla.

Arbetsförmedlingen rekommenderar att myndigheten i ett reformerat system ansvarar för att bedöma behov och besluta om stöd av insatser eller anpassningar för arbetssökande med funktionshinder och i etableringsuppdraget, även om själva utredningen sker av fristående aktörer. Att informationen mellan myndigheten och de fristående aktörerna fungerar väl är en förutsättning.

LOV-systemet bör utformas så att insatser även kan svara mot behoven hos personer inom etableringsuppdraget. Det kan ställa särskilda krav på tjänsternas utformande då det på ett antal viktiga punkter skiljer sig från den övriga arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

2.4 Ersättningsmodeller inom valfrihetssystemet

Ersättningsmodellen i det reformerade systemet är en viktig fråga. Regeringen har bitt Arbetsförmedlingen föreslå relevanta modeller för ersättning som utgår från hur väl aktörerna lyckas med uppdraget att få personer i varaktig sysselsättning. Systemet ska utgå från att ersättningen differentieras utifrån stödbehovet.

Uppdraget var också att utforma modeller så att det skapas incitament för leverantörer att ge stöd till arbetssökande med olika förutsättningar och överväga om ersättningsystemet kan utformas så det finns tillgång till likvärdiga tjänster i hela landet. Frågor om hur resultat ersättning ska betalas ut i olika övergångar ska också ingå i analysen.

2.4.1 Grundersättning och resultat ersättning

Det nya systemet behöver se till att ersättningen till leverantörerna utformas på ett sätt som främjar kvalitet, goda resultat och ger incitament för aktörerna att ge stöd till alla arbetssökande. Det ska inte vara möjligt för aktörer att välja bort arbetssökande som valt aktören.

Då arbetsmarknadspolitiken förändras i snabb takt skapas en inbyggd osäkerhet kring antalet deltagare i olika tjänster och det skulle kunna göra att leverantörer inte vågar satsa på exempelvis metodutveckling av tjänsterna. Genom flexibla avtal och en bra ersättningsmodell kan systemet göras effektivt. Det är också viktigt att modellen

har starka incitament för att hjälpa de som står längre från arbetsmarknaden.

Rekommendationen är att prioritera enkelhet när ersättningsmodellen utformas. Det minskar risken för felaktiga utbetalningar och gör det enklare för leverantörerna att kunna räkna på sannolika intäkter och på det sättet kunna planera sin verksamhet.

Förslaget från Arbetsförmedlingen är en ersättningsmodell som kombinerar en grundersättning och en resultatersättning. Nivån på ersättningen bör avgöras av den arbetssökandes förutsättningar (vilket beskrivs i avsnitt 4.5 om olika behov och förutsättningar hos arbetssökande).

Grundersättningen är den ersättning leverantören får när en arbetssökande kommer in i systemet. Den föreslås betalas ut i form av en så kallad periodisk ersättning, det vill säga flera utbetalningar under den tid personen finns hos en leverantör. Detta för att minska risken för missbruk. Grundersättningen finns i olika nivåer, beroende på hur långt ifrån arbetsmarknaden en person står.

Resultatersättningen är den ersättning leverantören får när den arbetssökande går vidare till sysselsättning eller annan åtgärd och bör fördelas över flera utbetalningar för att premiera varaktig sysselsättning. Om minst en utbetalning är längre bort än sex månader efter att en person lämnat leverantören kan det premiera anställningar som är längre än en provanställning och skapa varaktiga resultat. Arbetsförmedlingen föreslår tre utbetalningstillfällen, där den sista sker som längst 12 månader efter att den arbetssökande gått till arbete.

2.4.2 Stöd till sökande med olika behov och förutsättningar

Arbetsförmedlingen föreslår att både grundersättning och resultatersättning differentieras utifrån hur långt ifrån arbetsmarknaden en deltagare står. Den totala ersättningen måste vara högre för personer som leverantörerna måste investera mer i för att de ska kunna ta sig ut på arbetsmarknaden. Det bör säkerställas att leverantörerna avsätter tillräckliga resurser. Detta beskrivs närmare i avsnitt 4.5 om olika behov och förutsättningar hos arbetssökande. Vilken ersättning som ska gälla avgörs av den arbetsmarknadspolitiska bedömningen.

En allt större del av de arbetssökande har behov av tolk eller annat språkstöd. Istället för att ha ett särskilt spår för dessa personer rekommenderar Arbetsförmedlingen en extra ersättning kopplat till deltagare med belagt behov av språkstöd.

2.4.3 Ersättning för likvärdiga tjänster i hela landet

En grundförutsättning för att uppnå valfrihet är att den upphandlande myndigheten ser till att marknaden är förutsägbar för den som vill etablera sig. Leverantörer behöver stabila och långsiktiga planeringsförutsättningar. Här behöver Arbetsförmedlingen stå för prognoser för marknadens storlek och utveckling.

För att säkra likvärdig tillgång över landet menar Arbetsförmedlingen att om en

arbetssökande har förmåga att ta del av en tjänst på distans så ska det bedömas som likvärdigt med fysiskt. Det kräver dock vidare utredning av ett antal frågor.

Arbetsförmedlingen rekommenderar också att det genom kraven på tjänsterna och prognoser av kundunderlaget bör bedömas om det är för olika förutsättningar för att etablera sig i olika områden. Om så är fallet bör ersättningsnivån anpassas, så att den är högre i områden där det är svårt att få tillräckligt antal leverantörer för att kunna erbjuda valfrihet. Detta måste givetvis ses över regelbundet.

2.4.4 Resultatersättningen vid övergång till olika typer av arbete och utbildning

Arbetsförmedlingen rekommenderar att arbete med stöd ersätts med ett lägre belopp i resultatersättningen än arbete utan stöd, undantaget lönebidrag. Detta motiveras med att en subventionerad anställning är ett delmål på vägen mot långvarig sysselsättning. Det finns också en risk för överutnyttjande av subventionerade anställningar, då det allt annat lika är lättare att få till stånd en subventionerad anställning och det skulle inte bidra till att öka sysselsättningen långsiktigt. Det behöver utredas vidare om undantag bör göras för så kallat skyddat arbete, det vill säga arbete hos offentliga arbetsgivare och hos Samhall AB.

Utbildning är en nyckelkomponent för att lösa matchningsproblematiken på arbetsmarknaden. Inte minst gäller detta arbetssökande som saknar gymnasieexamen eller motsvarande. Därför bör även övergång till reguljär utbildning ingå i ersättningsmodellen. Ersättningen bör differentieras i förhållande till den ersättning som ges för övergång till arbete. Det kan också vara lämpligt att övergång till reguljär utbildning bara ersätts om Arbetsförmedlingen har identifierat ett utbildningsbehov hos den sökande.

2.4.5 Övergång till arbete i aktörens egen verksamhet

Arbetsförmedlingen bedömer att resultatersättning för övergång till arbete i aktörens egen verksamhet eller närstående företag inte bör övervägas i nuläget. Detta för att undvika risken för missbruk av offentliga medel. Detta ställningstagande kan ändras om det i den fortsatta processen kan säkerställas att regler som minskar risken för missbruk, till exempel krav på varaktighet i sysselsättningen eller automatiserade kontroller, är tillräckliga för att säkerställa att missbruk inte kan ske.

2.5 Kommunernas insatser

Kommunerna är viktiga aktörer inom det arbetsmarknadspolitiska området, inte minst genom den kommunala vuxenutbildningen. Ett reformerat system ställer ökade krav på samverkan mellan Arbetsförmedlingen och kommunerna. Regeringen har gett Arbetsförmedlingen i uppdrag att utreda hur kommuners insatser kan tas tillvara i det reformerade systemet samt hur myndigheten kan säkerställa en fungerande samordning och samverkan med kommuner såväl kring stöd till enskilda som i strategiska frågor.

Frågor om samverkan hanteras i kapitel 6 och 9, om samverkan i ett reformerat system och samverkan med andra aktörer, då det inte är görbart att skilja myndighetens samverkan med kommuner från samverkan med andra, främst de fristående aktörerna.

2.5.1 Kommunernas uppgifter

Kommunerna har flera skyldigheter som har betydelse för arbetsmarknadspolitiken. De ska erbjuda kommunal vuxenutbildning (bland annat yrkesinriktad utbildning och svenska för invandrare), de har det så kallade aktivitetsansvaret, de ska erbjuda samhällsorientering för nyanlända invandrare, de ska medverka till att personer med betydande svårigheter i sin livsföring får en meningsfull sysselsättning och också medverka till att personer med vissa funktionshinder får tillgång till arbete eller studier.

Kommunernas vuxenutbildning är en viktig insats för att få arbetslösa i arbete. Arbetsmarknaden för personer som saknar gymnasieutbildning är – och kommer sannolikt att fortsätta vara – begränsad. Därför är det viktigt att det finns bra förutsättningar för vuxenutbildning i det reformerade systemet.

Det är kommunerna som beslutar vilka som får ta del av kommunal vuxenutbildning. Genom att samverka med kommunerna kan Arbetsförmedlingen förbättra förutsättningarna för individer som har behov av utbildning. Det kommer dock fortsatt finnas många arbetslösa som har behov av kommunal vuxenutbildning, men av olika anledningar inte har möjlighet att ta del av den. Ett reformerat system behöver därför fortsatt erbjuda alternativa lösningar för dessa personer.

Kommunernas vuxenutbildning och motsvarande utbildning inom folkhögskola bedöms vara en fortsatt viktig insats för kortutbildade arbetslösa. Därmed bör det vara möjligt att anvisa till insatserna även i det reformerade systemet. Det bör också fortsatt vara möjligt att studera med aktivitetsersättning och etableringsersättning i de fall den arbetsmarknadspolitiska bedömningen visar att ett sådant behov finns.

Det arbetsmarknadspolitiska regelverket och vuxenutbildningens regelverk behöver vara mer samspelade för att underlätta övergången till reguljära studier.

2.6 Processer, samordning och samverkan mellan olika aktörer

Regeringen har gett Arbetsförmedlingen i uppgift att utreda hur samordning eller samverkan mellan myndigheten och övriga delar av systemet kan fungera effektivt, särskilt när det gäller personer som är föremål för insatser hos såväl en kommun som i annan verksamhet.

I uppdraget ingår också att analysera hur Arbetsförmedlingen i sin arbetspolitiska bedömning kan beakta initiativ och underlag från fristående aktörer, hur kontrollen av arbetslöshetsförsäkringen och andra individersättningar kan

utformas för att fungera likvärdigt i hela landet samt vilka anpassningar i regelverk som kan behövas.

Idag har arbetsförmedlare i uppgift att samordna och koordinera verksamheter och insatser för en enskild individ, så kallad operativ samverkan. I ett reformerat system kommer fristående aktörer få en mer framträdande roll i samverkan. Det är viktigt för att ge de enskilda individerna bra stöd att denna samverkan fungerar. I rapporten rekommenderas att Arbetsförmedlingen ansvarar för samverkan på strategisk nivå, medan fristående aktörer sköter den operativa samordningen kring hur individer får ta del av insatser.

Arbetsförmedlingen kommer fortsatt ansvara för att nyanlända och personer med funktionsnedsättningar erbjuds rätt insatser.

De fristående aktörernas medverkan i samverkan kommer att styras av deras avtal med Arbetsförmedlingen och deras roller, inflytande och handlingsfrihet kommer att behöva beskrivas tydligt. Detta för att skapa incitament för aktörerna att samverka samt tydliga mål och förväntningar. Här ser Arbetsförmedlingen två olika tillvägagångssätt. Det ena är att Arbetsförmedlingen beskriver i detalj hur de fristående aktörerna ska utföra uppdraget. Det andra är att aktörerna får en uppdragsbeskrivning och ett helhetsansvar för insatserna.

Det reformerade systemet innebär flera utmaningar för samverkan. Då Arbetsförmedlingen inte kommer att finnas fysiskt närvarande i landets samtliga kommuner kan förutsättningarna för att etablera en väl fungerande samverkan med lokala aktörer bli utmanade. Andra aktörer som tidigare hade en aktör att samverka med (Arbetsförmedlingen) kommer också att behöva samverka med ett flertal fristående aktörer.

2.6.1 Samverkan med kommunerna

Att Arbetsförmedlingen ska samverka med kommunerna i vissa frågor slås fast i såväl myndighetens instruktion som i flera förordningar. Utöver den samverkan med kommunerna som Arbetsförmedlingen är skyldig att ha förekommer även egeninitierad samverkan med kommunerna. Särskilt viktigt är detta kring utbud av utbildningar.

I en förbättrad strategisk samordning mellan Arbetsförmedlingen och kommunerna är det naturligt att de båda aktörerna tar ansvar för sina respektive områden, men hur gränsen dras mellan ansvarsområden behöver tydliggöras. Större tydlighet kommer också att underlätta samspelet med fristående aktörer.

Arbetsförmedlingen och kommunerna bör digitalt utbyta information om de individer som deltar i arbetsmarknadspolitiska program och samtidigt tar del av till exempel utbildningsinsatser i kommunernas regi.

Ett digitalt informationsutbyte skapar förutsättningar för Arbetsförmedlingen och kommunerna att ge individer ett mer effektivt och gemensamt stöd, bland annat

genom ett bättre sammanhängande flöde mellan de olika systemen. Det skapar även utrymme för parterna att arbeta tillsammans kring individer när specifika behov har identifierats. Samtidigt skapas rättssäkerhet i kontrolluppdraget om Arbetsförmedlingen får direkt tillgång till kommunernas information.

Någon aktör måste ha ansvaret att koordinera samverkan för arbetslösa som studerar i kommunal vuxenutbildning. Det finns tre parter: Arbetsförmedlingen, kommunerna och de fristående aktörerna. Arbetsförmedlingen menar att frågan behöver utredas ytterligare för att skapa ett system där ansvarsfördelningen blir tydligare, men ser att den koordinerande rollen sannolikt bäst placeras hos kommunerna eller de fristående aktörerna. Det som talar för kommunerna är att de har bäst tillgång till information om starter och planering av utbildningsinsatser. Det som talar för de fristående aktörerna är att de har god kännedom om Arbetsförmedlingens uppdrag. Att myndigheten själv skulle ha ansvaret bedöms inte som lämpligt då det operativa ansvaret kräver personella resurser och att arbeta nära individen, en uppgift som är svår att genomföra i ett reformerat system med en ny roll.

2.6.2 Samverkan inom etableringen

Sedan 2010 har Arbetsförmedlingen samordningsansvaret för insatser som stödjer vissa nyanlända mot en etablering i arbetslivet och i samhället. Denna uppgift kräver god samverkan med fristående aktörer och med kommunerna, främst när det gäller vuxenutbildning men också inom ramen för kommunernas socialpolitiska uppdrag. Det finns idag ett särskilt program, Etableringsprogrammet, för nyanlända som uppfyller vissa kriterier.

Arbetsförmedlingen föreslår att myndigheten även fortsatt ansvarar för strategisk samverkan inom etableringsuppdraget, men att den operativa samverkan och samordningen skulle kunna lämnas över till en annan aktör. Det behöver införas en fastlagd ordning som förtydligar rollerna för samverkan på detta område. För en lyckad etablering finns också andra insatser, av social karaktär, som kan vara värdefulla. Det kan till exempel handla om insatser via föreningsliv och idéburen verksamhet. Då dessa inte i regel direkt leder till resultat i form av arbete eller studier finns en risk att de inte uppmärksammas tillräckligt i det reformerade systemet. Arbetsförmedlingen bedömer därför att länsstyrelserna skulle kunna få i uppdrag att pröva, betala ut och följa upp statsbidrag för dessa insatser.

2.6.3 Lokala jobbspår

Lokala jobbspår är en samverkan mellan Arbetsförmedlingen, kommuner och arbetsgivare som syftar till att underlätta ungas och nyanländas etablering i arbetslivet. Arbetsförmedlingen behöver i sina avtal med fristående aktörer tydliggöra uppdraget om operativ samverkan i arbetet med lokala jobbspår.

Vem som ska ansvara för den operativa samverkan inom lokala jobbspår behöver utredas vidare. Såväl kommunerna, branschorganisationerna och de fristående aktörerna är tänkbara. Arbetsförmedlingen kan ansvara för resultatuppföljning och återrapportering på nationell nivå.

2.6.4 Personer som inte längre omfattas av arbetsmarknadspolitiken

Arbetsförmedlingen föreslår att kommunerna ges möjlighet att utföra uppgifter genom en så kallad differentierad uppgiftsfördelning, där Arbetsförmedlingen kan överlämna ett arbetsmarknadspolitiskt uppdrag till kommunerna som i sin tur tar ansvar för att tillhandahålla stöd till personer som inte längre omfattas av Arbetsförmedlingens uppdrag.

2.6.5 Samverkan med Försäkringskassan

Arbetsförmedlingen antas fortsatt ha samverkansansvaret för den arbetslivsinriktade rehabiliteringen. I det ansvaret ingår att samverka med Försäkringskassan om personer som lämnar sjukförsäkringen för arbetslivet. Här kan det behövas en särskild process som skiljer sig från andra målgrupper för att korta tiden i sjukförsäkringen.

Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan har idag strategisk samverkan som bygger dels på en generell nationell överenskommelse, dels ett gemensamt uppdrag från regeringen i regleringsbrev. Denna samverkan bör fortsätta. Det uppdrag Arbetsförmedlingen idag har för så kallade samverkansmöten bör kvarstå men utvecklas med hjälp av teknik för distansmöten, både mellan myndigheterna och med den enskilde.

Inom ramen för samverkan mellan Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och andra aktörer som kommuner och regioner finns ett antal samordningsförbund. Här föreslår Arbetsförmedlingen att det utreds hur dessa kan slås ihop till större och färre förbund för att effektivisera samverkan.

2.6.6 Samverkan om unga med funktionsnedsättning

Arbetsförmedlingen har ett särskilt ansvar för unga med funktionsnedsättning och ska i det samverka med skolan och med Försäkringskassan. Det finns idag särskilda arbetsförmedlare med specialkompetens inom detta område. Samverkan med skolan sker idag främst genom informationsinsatser. Då detta inte rör personer som är inskrivna vid Arbetsförmedlingen, utan fortfarande går i gymnasiet, är insatsen svår att följa upp. Uppdraget bör i denna del förtydligas och antingen utvecklas mot mer digitalt stöd eller mot att bygga upp ett regionalt samordningsstöd.

2.6.7 Samverkan med folkhögskolan

Analysen visar att en samlad vuxenutbildning gör att det blir enklare att samverka, mellan folkbildning, kommun, fristående aktörer och Arbetsförmedlingen. Det blir också tydligare för individen vilka utbildningar som finns. Arbetsförmedlingen bedömer därför att folkhögskolornas utbildningar bör vara samlade och integreras i reguljär utbildning. Det skulle till exempel förenkla anvisningar för personer som berörs av utbildningsplikten.

2.6.8 Samverkan med idéburen sektor

Det finns flera anledningar till varför idéburna aktörer kan vara en viktig samverkanspart för Arbetsförmedlingen. Idéburna aktörer har i många fall särskild kunskap och stort förtroende hos målgrupper som är viktiga för Arbetsförmedlingen att nå. De har ofta lokal verksamhet över hela landet.

I december kommer en statlig utredning att lämna förslag på riktlinjer eller andra tillämpbara instrument för ingående av ett så kallat idéburet offentligt partnerskap, i syfte att främja samverkan mellan idéburna aktörer och det offentliga. När den har lagts fram bör Arbetsförmedlingen bedöma förutsättningarna för mer samverkan inom de ramar som där föreslås.

Arbetsförmedlingen behöver sedan ta ställning till för vilka målgrupper som myndigheten ser behov av att samverka med idéburna aktörer. Det är viktigt att det skapas överblick över vilka man samverkar med och att systemet är enhetligt. Förslagsvis kan en central funktion på Arbetsförmedlingen ta ett samlat ansvar för samverkan med idéburna aktörer.

2.6.9 Samordning med fristående aktörer

Arbetsförmedlingen rekommenderar att den fristående aktören har kvar ansvaret att följa och stödja deltagaren under arbetsmarknadspolitiska program och insatser.

2.6.10 Underlag från fristående aktörer i arbetsmarknadspolitisk bedömning

I det reformerade systemet ökar kraven på Arbetsförmedlingen att på ett enhetligt sätt kunna bedöma, motivera och besluta om specifika insatser. Då bedömningen av en persons avstånd till arbetsmarknaden ligger till grund för ersättning till en fristående aktör kan den bedömningen inte ändras enbart utifrån en fristående aktörs önskemål, då det inte skulle skapa ett kostnadseffektivt system. Däremot ska fristående aktörer kunna bidra med information till det beslut Arbetsförmedlingen ska fatta. Bedömningen görs dock alltid av myndigheten.

2.6.11 Kontroll av arbetslöshetsförsäkring och andra individersättningar

Genom att Arbetsförmedlingen agerar när regler inte följs kan arbetssökandet bli mer effektivt och matchningen på arbetsmarknaden förbättras. Genom att säkerställa att ersättning inte betalas ut felaktigt stärks legitimiteten för systemet. Att följa upp och kontrollera är myndighetsutövning som även fortsatt bör hanteras av Arbetsförmedlingen.

I ett nytt system behöver de fristående aktörerna meddela myndigheten om det finns skäl för att underrätta a-kassan eller fatta beslut om sanktion mot en enskild individ. Det kan finnas skäl för regeringen att överväga om man bör reglera skyldigheten för fristående aktörer att lämna dessa uppgifter, då de är helt avgörande för att kontrolluppdraget ska kunna utföras.

I myndighetsutövningen ingår att ta emot sjukanmälan och läkarintyg samt bevilja ledighet för personer som går i program hos en fristående aktör. Behöver

programmet anpassas vid sjukfrånvaro är det också en uppgift för Arbetsförmedlingen att besluta om.

Den som söker arbetslöshetsersättning behöver få en bedömning av vad som är lämpliga arbeten, den bör även fortsatt göras av Arbetsförmedlingen. För att kunna kontrollera att arbetssökande aktivt söker arbete behöver myndigheten få så kallade aktivitetsrapporter från varje individ.

På detta område bör regeringen överväga om regelverken kan anpassas så att det minskar behovet av manuella bedömningar och skapar förutsättningar för en mer automatiserad kontrollfunktion.

2.7 Den arbetsmarknadspolitiska bedömningen

Regeringen har gett i uppdrag att beskriva hur Arbetsförmedlingens arbetsmarknadspolitiska bedömningar kan bli mer träffsäkra och kostnadseffektiva, hur bedömning vid behov av stöd ska ske samt om bedömningsstödet kan utformas med grund i statistiska verktyg. I uppdraget ingår också att analysera hur man kan följa upp och förbättra dessa bedömningar kontinuerligt.

2.7.1 Statistiska modeller

I det reformerade systemet blir en av Arbetsförmedlingens huvuduppgifter att ansvara för och utveckla den arbetsmarknadspolitiska bedömningen, det vill säga vilken typ av stöd en person behöver. Idag görs den arbetsmarknadspolitiska bedömningen helt manuellt av en handläggare. I det reformerade systemet kommer bedömningen att i större utsträckning behöva bygga på digital analys av data om den arbetssökande och arbetsmarknaden.

Att bedöma hur en individs förutsättningar och behov ser ut kopplat till ett arbetsmarknadspolitiskt perspektiv är utgångspunkten i hela Arbetsförmedlingens verksamhet. Det bör därför skrivas in i myndighetens instruktion.

En bra bedömning gör vägen mot arbete eller studier snabbare för individen och ser till att svara upp mot de behov av kompetens som arbetsmarknaden har. Förutom att hjälpa individen är syftet också att se till att statens resurser används så effektivt som möjligt. Då bedömningen även inkluderar så kallade yttre omständigheter, såsom arbetsmarknadsläget i stort, konjunkturen och budgetutrymme, måste den uppdateras löpande.

När Arbetsförmedlingens uppdrag förändras kommer det att öka kraven på en träffsäker bedömning. En central utgångspunkt är att bedömningen måste skapa tillit bland medborgare. Man behöver också se potential i digital teknik och datadriven insikt, som ett sätt att utveckla beslutsfattandet. Det är också viktigt att bedömningen utgår från individen, snarare än att det görs en mer generell målgruppsindelning.

Det finns god evidens för att statistiska modeller leder till förbättrad träffsäkerhet i bedömningen av jobbchanser. Arbetsförmedlingen ser att ett statistiskt verktyg kan användas för bedömning av avstånd till arbetsmarknaden och stödbehov. Så långt som möjligt ska utfallet vara automatiserat. Det kommer att kräva en rad ändringar i lagstiftning om hur Arbetsförmedlingen får hantera personuppgifter.

Fördelen med ett automatiserat system är att Arbetsförmedlingen snabbt och korrekt kan ge individanpassad service och därefter fokusera resurserna till de arbetssökande med störst stödbehov. Sannolikt kommer algoritmen att fungera så att den avgör de uppenbara fallen, medan de mer oklara skickas vidare till ett personligt möte.

En statistisk modell som styr resurser till arbetssökande måste förstås vara tillförlitlig, robust och rättssäker. Den behöver baseras uteslutande på information som är objektivt mätbar och därmed tydligt verifierbar. För arbetssökande med historik i Sverige kan bedömningen om avstånd till arbetsmarknaden huvudsakligen baseras på registeruppgifter från andra myndigheter. Nyanlända sökande bör få stöd av en handläggare direkt vid inskrivningstillfället.

Den automatiserade bedömningen kan alltså inte fatta beslut på självrapporterade uppgifter från de arbetssökande, då det skulle kunna göra systemet manipulerbart. Så kallade självskattade uppgifter, där den arbetssökande själv lämnar information, kan förstås ändå inhämtas. Det kan handla om motivation, nedsatt arbetsförmåga eller hur nära arbetsmarknaden man själv bedömer att man står. Sådana uppgifter skulle kunna ligga till grund för att hänvisas till möte med en handläggare och kanske också delas med en fristående aktör. De kan dock inte utgöra grund för automatiserad bedömning.

Grunden för en statistisk modell är personnummer och adress på varje individ. Detta för att kunna inhämta information från andra register och kunna matcha mot förutsättningarna på den lokala arbetsmarknaden. Övriga myndigheters uppgifter som kan komma i fråga när modellen utformas närmare är exempelvis inkomstuppgifter från Skatteverket och uppgifter om utbildning från CSN.

2.7.2 Uppföljning för att förbättra bedömningar

Att styra verksamheter automatiskt innebär stora fördelar vad gäller enhetlighet och effektivitet. Det ställer samtidigt höga krav på uppföljning och utveckling, för att vara ett träffsäkert verktyg. Analytisk uppföljning behöver vara en del i verksamhetsstyrningen i det nya systemet. Det är också viktigt att utförda aktiviteter hos de fristående aktörerna dokumenteras på ett sätt som gör att de kan tas in i modellen och därmed ytterligare öka träffsäkerheten i bedömningarna.

2.8 Digital och annan nödvändig infrastruktur

Arbetsförmedlingen har fått i uppdrag att analysera hur ytterligare nödvändig digital och annan stödjande infrastruktur behöver utvecklas i det reformerade systemet. Man ska kartlägga vad som finns idag och vad som behöver utvecklas, ständigt med upprätthållet dataskydd.

2.8.1 Ett digitalt ekosystem

Arbetsförmedlingen ska fortsatt tillhandahålla och utveckla digital och annan infrastruktur som kan stödja en effektiv arbetsmarknadspolitisk verksamhet.

I det reformerade systemet kommer både fristående och offentliga aktörer arbeta tillsammans. Ett mål blir därför att skapa ett digitalt ekosystem för arbetsmarknaden där Arbetsförmedlingen är ansvarig myndighet.

Arbetsförmedlingen måste i det reformerade systemet kunna erbjuda en digital infrastruktur som passar en rad olika aktörer runt om i landet. Detta förutsätter digital samverkan mellan stat, kommun, landsting och privata aktörer. För att uppnå det behövs ett digitalt ekosystem för arbetsmarknaden, samt en tydlig styrning som koordinerar alla aktörers insatser, en långsiktig finansiering och en teknisk plattform som möjliggör samskapande.

Arbetsförmedlingen utbyter redan idag viss data med dagens kompletterande aktörer. I det reformerade systemet utökas dock dessa aktörers uppdrag kraftigt, vilket gör att de behöver tillgång till dataströmmar som idag är helt interna för Arbetsförmedlingen. För att möjliggöra detta informationsutbyte krävs utveckling av både API:er och användargränssnitt.

En ytterligare förutsättning är att regelverk och lagstiftning möjliggör insamlande och hantering av information utifrån användarens behov.

2.8.2 Utformning av infrastruktur

I det reformerade systemet utökas Arbetsförmedlingens befintliga roll som leverantör av en digital infrastruktur till bland annat fristående aktörer, myndigheter och allmänheten. Den rollen behöver tydliggöras och renodlas i och med att både antal intressenter och tjänster blir fler.

Arbetsförmedlingen kan bidra med data till andra aktörer för att förbättra deras arbete. Myndigheten kan också erbjuda funktioner som underlag till en arbetsmarknadspolitisk bedömning för en arbetssökande, en infrastruktur för matchning, redogörelse för regelverk, information om eventuella ekonomiska begränsningar/prioriteringar samt prognoser för sökandes yrken.

Den arbetsmarknadspolitiska bedömningen kommer att bli en nyckelfunktion i det reformerade systemet. För att göra denna både mer träffsäker och rättssäker så arbetar Arbetsförmedlingen med att förstärka sin proaktiva och specialiserade förmåga med datadriven analys, så att varje kund får rätt insats i rätt tid, i rätt kanal.

En bärande tanke, även i ett reformerat system, är att automatisera valda delar av Arbetsförmedlingens framtida processer. Detta möjliggör mer träffsäkra val av tjänster och snabbare, mer transparenta och rättssäkra bedömningar och beslut.

I det reformerade systemet möter den arbetssökande flera aktörer i olika skeden, varför det blir viktigt med användarvänlighet under personens resa i och mellan de olika digitala systemen och tjänsterna.

2.8.3 Datinhämtning och dataskydd

I ett reformerat system kommer Arbetsförmedlingen och de fristående aktörerna att hantera stora mängder skyddsvärd information om enskilda individer. Därför blir integritet och säkerhet en prioriterad fråga, inte minst i parternas it-system. I denna utveckling kommer det fortlöpande behövas juridiskt stöd när systemen tar form.

Det är rimligt att Arbetsförmedlingen som myndighet får ett tydligt ansvar och mandat att vara drivande på detta område, inte minst genom att ställa krav på alla samarbetspartner. Detta kommer att kräva resurser, styrande riktlinjer samt en förmåga att inspektera att aktörer följer regelverket. Om inte detta sker måste en annan myndighet, exempelvis Datainspektionen, ges ett tillsynsansvar.

2.9 Arbetsförmedlingens tillgänglighet

Regeringen har bett Arbetsförmedlingen beskriva hur myndighetens tillgänglighet bör utvecklas i förhållande till det reformerade systemet. Man skulle också överväga om behovet av lokal närvaro kan säkerställas på andra sätt än genom egna kontor, exempelvis via samarbeten.

2.9.1 Vikten av service

Arbetsförmedlingens kontor har tidigare varit en viktig del av tillgängligheten och den statliga närvaron i hela landet. Men den tekniska utvecklingen har skapat nya möjligheter och nya förväntningar på att ge service och information digitalt. Kontaktvägar och mötesplatser för arbetssökande ser annorlunda ut idag. Detta är bra för den arbetssökande, som kan få snabbare service via digitala tjänster. Det frigör också tid hos arbetsförmedlarna att ge fördjupat stöd till dem som inte kan hjälpas digitalt. Det går också i fas med att regeringen uttalat att digitalt ska vara förstahandsval i den offentliga förvaltningens verksamhet.

Även i ett reformerat system är det av stor vikt att Arbetsförmedlingen kan ge bra och lättillgänglig information och service av hög kvalitet. Kontakter med Arbetsförmedlingen ska bli enklare, effektivare och mer ändamålsenliga för såväl individer som företag.

Under 2019 har Arbetsförmedlingen antagit principer för myndighetens fysiska närvaro. Arbetsförmedlingens kontor kommer att finnas i städer där många människor rör sig och många företag verkar, men myndigheten ska också öka

samarbetet med externa parter som kommuner eller andra myndigheter för att på det sättet kunna ha personliga fysiska möten i de kommuner där Arbetsförmedlingen inte längre kommer att ha egna lokaler.

Det reformerade systemet, där rustande och matchande insatser utförs av fristående aktörer, ställer inte högre krav på Arbetsförmedlingens fysiska tillgänglighet än dagens system. Samverkan med kommuner kan säkerställas genom i huvudsak tre kanaler: service på distans, via Arbetsförmedlingens enheter eller via Statens servicecenter.

2.9.2 Samarbete med Statens servicecenter

Statens servicecenter spelar en viktig roll för framtidens tillgänglighet. Att samverka med Statens servicecenter är ett kostnadseffektivt sätt för Arbetsförmedlingen att säkerställa och på vissa orter stärka grundläggande service i hela landet. Målet är att Arbetsförmedlingens så kallade kundtorg, en öppen yta som erbjuder allmän service och information, ska finnas på samtliga 113 servicekontor.

I augusti 2019 fattades beslut om en pilotstudie på några servicekontor för att skaffa information om vilka tjänster som ska erbjudas, vilka som besöker servicekontoren och vilken personal som behövs. Piloterna kommer att ske i Skellefteå, Söderhamn, Motala, Växjö, Hässleholm och Strömstad. Att detta är en modell som ska utökas bör skrivas in i Arbetsförmedlingens instruktion.

I pilotprojektet ingår inte uppgifter som kräver handläggning av den enskildas ärende, men på sikt finns behov av att se över regleringar som möjliggör för servicekontoren att utföra enklare myndighetsutövning, som till exempel att ta emot kompletterande handlingar i ett ärende. Statens servicecenter kan också fungera som en nod för distansmöten eller fysiska möten mellan myndigheten, fristående aktörer, kommuner och enskilda arbetssökande.

3 Genomförande

Reformen av Arbetsförmedlingen ska vara fullt ut genomförd 2021. Återrapporten identifierar handlingsalternativ som myndigheten bedömer är möjliga att genomföra i det tidsperspektivet, även om det i vissa fall inte kommer att vara fullt utbyggt. För ett framgångsrikt genomförande är det avgörande med tydlighet om viktiga vägval så tidigt som möjligt i den fortsatta processen.

Arbetsförmedlingen pekar i återrapporten på ett antal risker som behöver hanteras för att reformen ska fungera som avsett inom den givna tidsramen. En viktig punkt rör lagstiftning. Flera delar av det reformerade systemet bedöms kräva olika typer av rättsliga förändringar för att kunna fungera effektivt. En risk Arbetsförmedlingen ser i genomförandet är att dessa inte fullt ut hinner genomföras innan reformeringen är avsedd att vara färdig. En rekommendation är därför att skyndsamt göra en fullständig inventering av vilka förändringar som är av avgörande betydelse för att systemet ska kunna fungera.

Arbetsförmedlingen har fått i uppdrag att förbereda reformen inför att regeringen fattar beslut om den närmare utformningen av det nya systemet. Detta arbete har påbörjats på myndigheten. För att klara av att bygga upp och etablera den ”nya” verksamheten är bedömningen att det krävs styrning, ledning och koordinering som är sammanhållen, vid sidan av linjeverksamheten, som fortsatt ansvarar för nuvarande uppdrag.